

Ziekteverzuim overschrijdt in 2016 psychologische grens van 5 %

KOEN VAN KERKHOVEN

In 2016 steeg het gemiddeld aantal ziektedagen opnieuw met méér dan zestien procent. Personeelsleden waren gemiddeld 18,9 dagen ziek. Psychosociale aandoeningen blijven de voornaamste oorzaak. De resultaten zijn ronduit zorgwekkend en bereiken een ongezien peil.

Sinds 2001 maakt het Agentschap voor onderwijsdiensten (AgODi) in samenwerking met de controlefirma die instaat voor de ziektecontroles (Certimed, het voormalige Mensura Absenteïsme) het jaarlijkse ziekteverzuimrapport op. Dat rapport verzamelt gegevens over de personeelsdossiers van het basisonderwijs, het secundair onderwijs, het deeltijds kunstonderwijs, het volwassenenonderwijs, de centra voor leerlingenbegeleiding, de onderwijsinspectie en de pedagogische begeleidingsdiensten. De personeelsleden van de hogescholen vallen niet onder de ziektecontrole van Certimed. Aanvankelijk bevatte het rapport cijfers per geslacht, leeftijdsgroep en provincie. Dat breidde uit met grafieken, opsplitsing per onderwijsniveau en onderwijscategorie. Vervolgens kwamen daar ook aanbevelingen bij. Sinds 2008 onderzocht men bijkomend het ziekteverzuim bij directies. En vanaf 2011 bevat het jaarrapport ook gegevens per onderwijsnet en over het verloop voor verminderde prestaties wegens ziekte. Sinds 2015 is er ook een rubriek opgenomen over het langdurig verloop voor verminderde prestaties wegens medische redenen. De minister gaf half januari 2018 het rapport met de gegevens van 2016 vrij. Wij lazen het met een kritische COC-bril.

In wat volgt, lees je een samenvatting van een massa gegevens. In 2016 zijn 190 984 fysieke personen (dat zijn alle personen die een bezoldiging¹ ontvangen, ongezien van het volume van opdracht en de duur van aanstelling) in het rapport opgenomen. Dat zijn er 1471 meer dan in 2015. Ongeveer 75 procent van de populatie is vrouwelijk. 43 procent van de personen komt uit het basisonderwijs, 45 procent uit het secundair onderwijs, 3,5 procent uit het deeltijds kunstonderwijs, 5,7 procent uit het volwassenenonderwijs en 2 procent uit de centra voor leerlingenbegeleiding. Omdat de contracten met de controlefirma's worden gesloten per kalenderjaar, geeft het rapport gegevens per kalenderjaar en niet per schooljaar.

1 De personen die opgenomen zijn in het rapport hebben een aanstelling en hebben recht op het ontvangen van een bezoldiging van het Agentschap voor Onderwijsdiensten en/of van de afdeling Volwassenenonderwijs van het Agentschap voor Hoger Onderwijs, Volwassenenonderwijs, Kwalificaties en Studietoelagen.

ZIEKTEVERZUIMPERCENTAGE

In 2016 nam het Vlaamse onderwijspersoneel 3 241 985 ziektedagen op. Dat is een stijging van 16,75 procent of 465 115 dagen ten aanzien van het aantal ziektedagen van 2015. Om dat cijfer te interpreteren, moeten we ook rekening houden met de stijging van het aantal personeelseenheden (1,06 procent). Daarom is het meest correcte cijfer om te spreken over ziekteverzuim het ziekteverzuimpercentage. Dat percentage geeft weer hoeveel procent van de dagen in een jaar een personeelslid gemiddeld afwezig is wegens ziekte. Daarvoor voert men het begrip personeelseenheid in. Een personeelseenheid is de aanstelling van één persoon over een volledig jaar. 190 984 personen komen overeen met 171 593 personeelseenheden. Het ziekteverzuimpercentage wordt als volgt berekend:

$$\frac{\text{totaal aantal ziektedagen} \times 100}{\text{totaal aantal personeelseenheden} \times 365 \text{ (of 366)}}$$

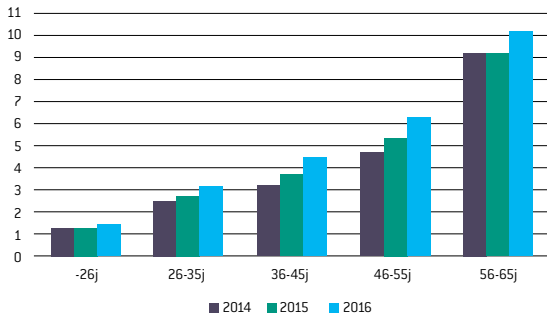
In 2016 bedroeg het ziekteverzuimpercentage voor het Vlaamse onderwijspersoneel 5,18 procent. Dat is een aanzienlijke stijging van 15,6 procent ten aanzien van 2015. In dat jaar bedroeg het ziekteverzuimpercentage 4,48 procent. Het percentage bevat alle ziektedagen, dus ook de eendagsziekten. Zonder rekening te houden met de eendagsziekten, bedraagt het ziekteverzuim in 2016 5,01 procent. In 2015 was dat 4,32 procent. Dat komt overeen met een stijging van 16 procent. Het ziekteverzuimpercentage van 2016 is het hoogste van de laatste 10 jaar.

In de periode tussen 2010 en 2016 steeg het ziekteverzuimpercentage jaar na jaar. In alle leeftijdscategorieën stijgt het percentage. Die stijging is in 2016 het grootst in de leeftijdsgroep van 36 tot 45 jaar (toename van 19,7 procent) waar het ziekteverzuimpercentage intussen 4,43 procent bedraagt. Maar ook in de leeftijdsgroep van 46 tot 55 jaar nam het ziekteverzuimpercentage in 2016 met 17,2 procent toe.

Het ziekteverzuim steeg in alle netten. In het gesubsidiëerd vrij onderwijs ligt het lager dan het algemeen ziekteverzuimpercentage van 5,18 procent. Toch is de stijging van het ziekteverzuimpercentage in 2016 het grootst in het gesubsidiëerd vrij onderwijs: het nam voor die groep in één jaar toe met 13,1 procent.

In het Gemeenschapsonderwijs blijft het ziekteverzuim aanzienlijk hoger dan het gemiddelde.

ZIEKTEVERZUIMPERCENTAGE PER LEEFTIJD

ZIEKTEDAGEN

Het gemiddeld aantal ziektedagen per personeelslid steeg in 2016 opnieuw tot 18,89 dagen. Mannen waren gemiddeld 14,92 dagen ziek en vrouwen 20,21 dagen. Daarbij valt het aantal ziektedagen op die genomen worden voor afwezigheidsperiodes van 30 tot 180 dagen en voor meer dan 180 dagen. Die twee groepen maken voor 76,33 procent deel uit van het totaal aantal ziektedagen. Korte afwezigheden komen opmerkelijk meer voor bij jongere personeelsleden en langere afwezigheden meer bij oudere personeelsleden.

Op het vlak van het gemiddeld aantal ziektedagen opgesplitst per onderwijscategorie blijft er een uitschieter bij het meesters-, vak- en dienstpersoneel. Het gaat hier om een uitdovende personeelscategorie (246 personeelsleden) met voornamelijk oudere personeelsleden.

Het aantal eendagsziekten steeg in 2016 tot 106 683 dagen genomen door 63 215 personen. Dat is een stijging met 6,42 procent ten opzichte van 2015. In 2016 maakte 33,10 procent gebruik van het eendagsverlof. Dat is een toename van 3,9 procent in vergelijking met 2015. Mannen in het CLB zijn het meest één dag ziek, mannen in het volwassenenonderwijs het minst. Los van de verdeling naar geslacht zijn de personeelsleden van het CLB het meest één dag ziek.

Een uitschieter (8,12 procent ziekteverzuim) is het administratief personeel van het gesubsidiëerd provinciaal onderwijs. Opvallend is ook dat het ziekteverzuimpercentage in het buitengewoon kleuteronderwijs daalt met 56,6 procent. In het buitengewoon onderwijs is het ziekteverzuim het grootst bij vrouwen in het secundair onderwijs: het nam toe met 19,8 procent.

VERVANGINGEN

Sinds enkele jaren volgt AgODi op in welke mate ziekteverloven tot vervanging van titularissen leiden. Daarbij houdt het in zijn cijfers alleen rekening met de ziekteverlofdagen en niet met de dagen verlof voor verminderde prestaties wegens ziekte.

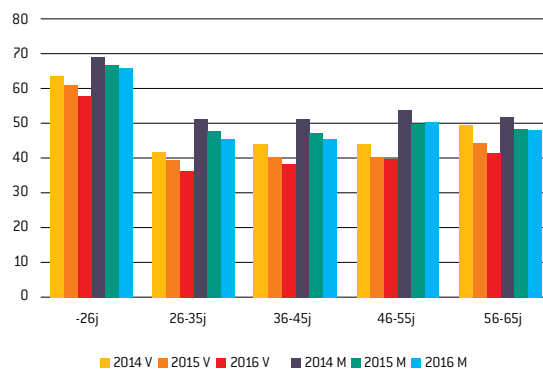
Voor ongeveer 70 procent van de ziektedagen zijn vervangers ingeschakeld. De laatste jaren nam het aantal vervangers toe. Dat hangt samen met de maatregel die de vervanging van korte afwezigheden in het basisonderwijs mogelijk maakt. Maar het kan er ook op wijzen dat scholen of instellingen voor een afwezigheid wegens ziekte van één personeelslid soms meer dan één vervanger moeten zoeken.

NULVERZUIM

Het nulverzuimpercentage is het percentage personeelsleden dat in de loop van het jaar niet ziek geweest is. Hoe hoger het nulverzuimpercentage, hoe meer personeelsleden dus nooit afwezig zijn wegens ziekte. In principe gaan controlefirma's ervan uit dat in ondernemingen de helft van alle personeelsleden geen enkele dag ziek is tijdens een jaar.

Als de eendagsziekteverloven meegeteld worden, is er voor het Vlaamse onderwijs een nulverzuimpercentage in 2016 van 42,19 procent (in 2015: 44,13 procent in 2014: 47,65 procent). Ruim vier op tien onderwijspersoneelsleden was dus geen enkele dag ziek in 2016. Zonder het meerekenen van eendagsziekteverloven stijgt het nulverzuimpercentage tot 57,89 procent (59,58 procent in 2015; 63,12 procent in 2014).

NULVERZUIM PER LEEFTIJD

Het nulverzuimpercentage is het hoogst in de leeftijdscategorie van -26 jaar, zowel bij de mannen als bij de vrouwen. Daarnaast zien we ook dat het nulverzuimpercentage bij mannen hoger is dan bij vrouwen. Het nulverzuimpercentage is het laagst in de leeftijdsgroep 26 – 35 jaar.

PSYCHOSOCIALE AANDOENINGEN

In 2016 blijven psychosociale aandoeningen de voornaamste oorzaak van ziekteverzuim. Het gaat om 36,40 procent van de ziektedagen (40,09 procent bij mannen en 35,38 procent bij vrouwen). Dat is een lichte stijging

in vergelijking met het vorige jaar, toen het 35,59 procent bedroeg. In 2014 was dat 36,43 procent.

Top 5 van het totale % ziekte-dagen per aandoening (2016)

Mannen		Vrouwen	
Psychosociaal	40,09%	Psychosociaal	35,48%
Gewrichten	10,38%	Gewrichten	8,08%
Rug	7,45%	Rug	7,61%
Griep	4,44%	Gynaecologisch	5,13%
Zenuwstelsel	4,28%	Ledematen	5,13%
Totaal	66,64%	Totaal	63,42%

In deze aandoening blijft het directiepersoneel relatief oververtegenwoordigd. In de leeftijdsgroep van 56 tot 65 jaar is 62,09 procent van hun ziekte-dagen het gevolg van een psychosociale aandoening, terwijl dat voor de totaliteit van de personeelscategorieën in die leeftijdsgroep 43,02 procent bedraagt. Ook bij de leeftijdsgroep van 36 tot 45 jaar is er een stijging in vergelijking met 2015.

2016 psychosociaal	basis	secundair	DKO	VO	CLB
Alle categorieën	36,11%	36,61%	32,55%	37,88%	38,03%
Directiepersoneel	54,06%	54,44%	54,12%	18,18%	73,41%

Percentage van de ziekte-dagen veroorzaakt door een psychosociale aandoening voor directies per onderwijs-niveau

CONTROLES

In 2016 voerde Mensura Absenteïsme 15 571 controles uit. Dat waren er 345 minder dan in 2015. 29 procent van de controles gebeurde op initiatief van het controleorgaan zelf. 27 procent van de controleaanvragen gebeurde op vraag van de werkgever. Het aandeel controles op initiatief van het personeelslid is opgelopen tot 43 procent. Die stijging is voornamelijk het gevolg van het toenemende aantal controles die nodig zijn voor de goedkeuring van het verlof voor verminderde prestaties wegens ziekte of de verlenging daarvan. Daarnaast gaat het ook over aanvragen voor een controle vooraleer het zieke personeelslid naar het buitenland kan vertrekken.

22,16 procent van het totaal aantal controles gebeurde omdat het personeelslid niet thuis was bij een eerste controle. De administratie vraagt aan schoolbesturen om personeelsleden goed te informeren zodat zij weten wanneer zij controle kunnen verwachten en tweede controles (omdat het personeelslid niet thuis was bij een eerste controle) kunnen vermeden worden.

In 2016 gebeurden er 32 arbitrageonderzoeken. Dat gebeurt als de behandelende arts geen akkoord bereikt met de controlearts. Daarvan verloor Certimed er 15. In 2014 en 2015 won Certimed nog respectievelijk 78 en 72 procent van alle arbitrageonderzoeken.

47,6 procent van de controles die de werkgevers aanvragen, gebeurde voor eendagsziekten. Acht van de tweeduizend controles resulteerden in 'niet arbeidsongeschikt'. Ongeveer 26 procent kon niet gecontroleerd worden wegens afwezigheid. 70 procent van de gecontroleerden was gewettigd afwezig. Ongeveer 26 procent kon niet gecontroleerd worden.

VERLOF VOOR VERMINDERDE PRESTATIES WEGENS ZIEKTE (VVP)

Personeelsleden maakten in 2016 meer gebruik van de mogelijkheid om deeltijds het werk te hervatten na een periode van ernstige en langdurige ziekte dan in 2015. In totaal steeg het aantal VVP-ziekte-dagen met 10,9 procent ten aanzien van 2015. Dat komt voornamelijk doordat er meer (8,3 procent) personen VVP-ziekte-dagen genomen hebben. Psychosociale aandoeningen (41,97 procent) zijn bij VVP-ziekte-dagen de belangrijkste oorzaak. VVP wegens ziekte komt meer voor bij vrouwelijke personeelsleden.

Binnen de leeftijdsgroepen 46-55 jaar en 56-65 jaar worden het grootste aantal VVP-ziekte-dagen opgenomen. De meerderheid van de aanvragers (41,97 procent) in die leeftijdsgroepen zijn personeelsleden die afwezig zijn wegens psychosociale aandoeningen.

Voor het verlof wegens verminderde prestaties wegens ziekte stijgt het gemiddelde aantal opgenomen dagen in 2016 licht van 105,19 dagen per persoon (in 2015) naar 107,70 dagen per persoon.

Een grote meerderheid (48,65 procent) van de personeelsleden opteert voor VVP-ziekte voor minder dan 90 dagen. Het grootste aantal VVP-ziekte-dagen wordt genomen voor een periode van drie tot zes maanden (25,21 procent). Er zijn meer dan 400 personeelsleden die langer dan een jaar deze dienstonderbreking nemen. Negentig procent van de personeelsleden met VVP-ziekte opteert voor een tewerkstellingspercentage tussen 50 en 74 procent. Het tewerkstellingspercentage van 75 procent en hoger bedraagt in 2016 opnieuw bijna tien procent.

LANGDURIG VERLOF VOOR VERMINDERDE PRESTATIES OM MEDISCHE REDENEN (LVVPMED)

Als een geneesheer-specialist beslist dat een personeelslid de totale opdracht van de aanstelling en/of vaste benoeming niet meer kan uitoefenen en de volledige werkhervatting van de oorspronkelijke opdracht niet in het vooruitzicht kan stellen, kan het personeelslid sinds 1 januari 2015 met verminderde prestaties werken via een LVVPMed. De doelgroep bestaat uit personeelsleden die binnen de huidige stand van de medische wetenschap hun totale opdracht nooit meer kunnen waarnemen. Daarom wordt die dienstonderbreking ook onmiddellijk toegekend voor een lange periode. In 2016 namen 1113 personeelsleden (141 mannen en 972 vrou-

wen) dit verlof op. Bij de mannen ligt het grootste aantal in de leeftijdsgroep 56-65 jaar, bij de vrouwen in de leeftijdsgroep 46-55 jaar. De voornaamste oorzaak zijn psychosociale aandoeningen, maar bij de vrouwen is het zenuwstelsel een even belangrijke oorzaak. Vermits het gaat om een verlof dat in principe geldt voor de rest van de carrière, is het logisch dat het aantal ziektedagen als gevolg van LVVpmed stijgt.

Top 5 van LVVpmed per aandoening (2016)

Mannen	Dagen	Personen	Vrouwen	Dagen	Personen
Psychosociaal	8.853	36	Psychosociaal	38.487	150
Zenuwstelsel	4.312	18	Zenuwstelsel	37.543	148
Rug	4.237	17	Rug	28.769	118
Gewrichten	3.552	12	Gynaecologosch	25.698	110
Cardio	2.794	12	Ledematen	25.698	110
Totaal	23.748	95	Totaal	157.571	628
	63,31%	67,38%		59,565%	64,61%

LOOPBAANDEBAT: EEN KANS?

Het ziekteverzuim kent stilaan dramatische cijfers. Het gemiddeld aantal ziektedagen per personeelslid stijgt in quasi alle leeftijdsgroepen (behalve bij jongeren onder de 26 jaar). De stijging is het grootst in de leeftijdsgroep van 56 tot 65 jaar. De percentages voor VVP ziekte en LVVp medische redenen nemen toe. De verminderde uitstapmogelijkheden voor oudere personeelsleden door de aanpassing van de verloven voorafgaand aan het pensioen en de wijzigingen in verband met de eerst mogelijke pensioendatum liggen zeker aan de basis voor dat percentage. Langer werken moet werkbaar worden. Dat is het momenteel nog niet.

Werkbaar werk betekent niet minder werken, maar wel anders werken. Daarom pleit en vecht COC in het loopbaan debat voor maatregelen die het leven op de werkvloer mogelijk en houdbaar maken. Een degelijk welzijns-

beleid op maat van het onderwijspersoneel helpt. Dat houdt onder meer in dat in het sociaal overleg emotionele belasting, de werkdruk en het psychische welbevinden van het onderwijspersoneel permanent aandacht moeten krijgen en dat elk mogelijk verantwoordelijk niveau maatregelen neemt om fysieke klachten zoals rugklachten, stem- en gehoorproblemen, artrose... tegen te gaan. Maar ook dat zal niet volstaan. Het taakbelastingsonderzoek start deze dagen. De resultaten ervan moeten ernstig genomen worden en leiden tot maatregelen die de opdracht van de leraar haalbaar maken met een focus op de kerntaken. COC zal op die nagel blijven kloppen.

Het volledige rapport ziekteverzuim 2016 vind je terug via volgende link:

<http://www.agodi.be/publicaties-ziekteverzuim-vlaamse-onderwijspersoneel>

BROCHURES

COC-leden hebben recht op correcte informatie. Daarom geeft COC gratis brochures uit over onderwerpen waar nogal wat vragen over bestaan. Hier vind je een overzicht van de brochures die momenteel beschikbaar zijn. Wij versturen ze alleen op aanvraag. Heb je informatie nodig, aarzel dan niet om de passende brochure aan te vragen bij: COC **Nancy Rondas**, Britsierslaan 5, 1030 Brussel, T. 02 244 37 06 of coc.brussel@acv-csc.be

Je kan ook via onze website, www.coc.be, brochures aanvragen. Aan niet-leden worden deze brochures niet toegestuurd.

TITEL	DATUM BROCHURE
• Verloven en afwezigheden voor verminderde prestaties	Juni 2017
• Bevallingsverlof, Borstvoedingspauzes, Onbezoldigd ouderschapsverlof, Borstvoedingsverlof, Adoptieverlof, Pleegzorgverlof, Moederschapsbescherming	September 2016
• Afwezig wegens ziekte of ongeval? Rechten, plichten en mogelijkheden	Mei 2017
• Loopbaanonderbreking voor het nemen van ouderschapsverlof, verlof voor medische bijstand en verlof voor palliatieve zorgen	Juni 2017
• TBS voorafgaand aan rustpensioen	Oktober 2017
• Zorgkrediet in het onderwijs	Januari 2018